

לוחמת מודיעין נגד ארגוני טרור

אלוף שלמה גזית
ד"ר מייכאל הנדל

את ההיסטוריה של כישלון במלחמה ניתן לסכם בשתי התיבות הבאות — "מאוחר מדי!" מאוחר מדי תפשו את הכוונה הזדונית של אויב שבכוח; מאוחר מדי הבינו את הסכנה האיומה המרחפת; מאוחר מדי ניגשו להכנות; מאוחר מדי החלו ללכד את כל הגורמים והכוחות לצרכי התנגדוּת; מאוחר מדי ניצבו לימין יידיים ובני ברית.

גנרל דאגלס מקארתר

לוחמת המודיעין נגד ארגוני הלוחמה הזעירה מציבה בפני המדינות הנדרשות לנקוט אותה, בעיות וקשיים מיוחדים. דומה כי לפני ניתוח האחריות, הבעיות והאפשרויות של הלוחמה בארגוני הטרור ראוי להקדים ולנתח את מהות הלוחמה הזעירה בכלל, על מנת שניתן יהיה להצביע על כיוונים אפשריים של לחימת הנגד.

מהי הלוחמה הזעירה?

הלוחמה הזעירה היא דרך מלחמה המכוונת לפצות את הנוקט אותה על חולשתו היחסית. מטרתה אינה להשיג הכרעה על-ידי עצם הלחימה, אלא להחליש את רצון הלחימה של היריב, את התנגדותו ואת ביטחונו העצמי. על-ידי ערעור רצון הלחימה של הצד השני שואפת הלוחמה הזעירה לסלקו מן המערכה מבלי שיוכל להביא את יתרונו הצבאי לידי ביטוי. תחת הכותרת הרחבה "לוחמה זעירה" מופיעים ארגונים רבים בעלי מגוון של צורות ובעלי מטרת שונות, שיטות פעולה שונות ויעדי תקיפה שונים, ומן הראוי לאבחן ולמיין כל ארגון על פי קריטריונים אלה, שהרי תהיה לכך השלכה רבה ביותר להתארגנות למלחמת הנגד.

ניתן למיין את הארגונים הנוקטים לוחמה זעירה לפי החתכים השונים המאפיינים אותם ומבדילים אותם זה מזה.

האויב

החתך הראשון הוא על פי האויב אשר נגדו מכוונת ופועלת הלוחמה הזעירה. והוא מתחלק לשניים: האחד לוחמה נגד שלטון "זר", בין אם מדובר באוכלוסייה הפועלת כנגד שלטון כובש במסגרת מלחמת שחרור כזו או אחרת, או במיעוט לאומי או אתני הפועל כנגד שלטון הרוב, בדרך כלל מתוך כוונות אירידינטיות. והשני: החלפת שלטון — כאשר מדובר בשלטון בעל אותה זהות לאומית או אתנית, אך המלחמה מכוונת להפלתו, ולהחלפת האיש העומד בראשו או להחלפת השיטה המשטר.

מאבק פוליטי או אלים

החתך השני הוא לפי שיטת המאבק. אין זהות, בהכרח, בין תנועת מחתרת לבין מאבק אלים ודומה כי ניתן להבחין בשלוש האפשרויות הבאות:

האחת — תנועת מחתרת פוליטית לא אלימה. ישנן מדינות בהן תנועה או מפלגה מסוימת מוציאה אל מחוץ לחוק (כגון התנועה הקומוניסטית במספר לא מבוטל של מדינות), אך כמעט בכל המקרים ממשיכה התנועה או המפלגה לפעול ארגונית והסברתית בתנאי מחתרת. (במצב דומה במקצת נמצאת תנועת "הסרובניקים" הפועלת בתוך ברית-המועצות בתנאי מחתרת).

השנייה — מאבק פוליטי בדרך ההתנגדות העממית: שביתות, הפגנות שקטות, או אף הפגנות ענק עממיות (כגון מאבקו של מהטמה גנדי בבריטים, או הפלת שלטון השאה באיראן). מאבק זה, על אף אופיו הבלתי אליים, מנוהל במרבית המקרים על-ידי מנהיגות הפועלת בתנאים של מחתרת או מחתרת למחצה, בעיקר בשל הצורך להיות מוכנים להמשך המאבק אם וכאשר יעצור השלטון את המנהיגות הפעילה והגלויה.

האפשרות השלישית היא נקיטת מאבק אלים.

בסיסי הפעולה

כאשר בוחרים את המאבק האלים, מוצאים קודם כל את החתך של סוג בסיסי הפעולה,

* הדברים המובאים במאמר זה הוגשו בסימפוזיון על "ריגול נגד", שערכה "האגודה למחקר מודיעין" באפריל 1980 בווינגטון.

היינו מקומות המסתור של הלוחמה הזעירה. על קביעת סוג בסיסי הפעולה משפיעים מידת התמיכה של האוכלוסייה בארגון המחתרתי, אופי השטח, יחסי הכוחות הצבאיים, שיטות הפעולה והתגובה של היריב.

תמיכה מצד האוכלוסייה מסייעת לאנשי הלוחמה הזעירה ומקלה עליהם למצוא מסתור בשטח. שיטות התגובה של היריב עלולות לגרום בדרך כלל מתמיכת האוכלוסייה. יריב הנוקט פעולות עונשין קשות נגד אוכלוסייה מסייעת, יגרום בדרך כלל לכך שאנשי הלוחמה הזעירה ישתדלו לסכן פחות ככל האפשר את האוכלוסייה האזרחית.

מערכת יחסי גומלין דומה מושפעת מן המבנה הטופוגרפי של השטח (שטח נוח למסתור מול שטח בלתי נוח; ג'ונגלים, הרים, מערות מול שטח חשוף), ומיחסי הכוחות הצבאיים והכוונה במקרה זה במיוחד לציוד לחימה המסייע ליריב להתגבר על קשיי הטבע (הליקופטרים, יכולת ביעור שטחי יער ותכסית אחרת וכו'). בהתאם לכך, אנו מוצאים שלושה סוגים שונים של שטחי מסתור ובסיסי פעולה: "ג'ונגל אנושי" — שהוא הסתרת מחתרתית בתוך האוכלוסייה האזרחית, לעתים בתנאי מידור, סודיות ומחתרת מוחלטת, ולעתים תוך הישענות על תמיכת סיעות אורחיים שותפי-סוד; שטחי מחסה בטבע — שטחי הרים, מערות, ביצות, או ג'ונגל, הנותנים לאנשי הלוחמה הזעירה מסתור והבטחה חלקית מפני פעולה שגרתית, או מפתיעה של היריב (פרטיזנים במלחמת העולם השנייה בגזרה הרוסית, שיטת הויאט-קונג בויאט-נאם וכו'); אזורים מוגנים — המתאפיינים בכך שאזור

גדול יחסית נמצא בשליטה מוחלטת וגלויה של כוחות הלוחמה הזעירה, תוך התבססות על יחסי כוחות מקומיים נוחים (דוגמות אופייניות הם כוחות הפרטיזנים של טיטו ביוגוסלביה, ושל קאסטרו בקובה).

סוגי היעדים

חתך אחר על פיו אפשר לסווג את המאבק האלימים הוא סוגי היעדים אותם תוקפת הלוחמה הזעירה. ניתן למנות ארבעה סוגי יעדים:

- יעדי תשתית בלתי מוגנים (כבישים, גשרים, קווי כוח, טלפון, וכו').
- יעדים צבאיים או שלטוניים מוגנים (ואין כמובן גבול לאפשרויות).
- יעדים אזרחיים אקראיים, בלתי מוגנים (בעיקר תוך מגמה לגרום נזק גדול ואבדות בנפש).
- פעולות כנגד אישים מסוימים (מנהיגים פוליטיים, מפקדים צבאיים, אנשי מדיעין).

דיוק בביצוע המשימה

מנקודת הראות המודיעינית או מנקודת הראות של נקיטת צעדי ההתגוננות נגד הלוחמה הזעירה, יש לייחס חשיבות רבה לחתך על-פי הידיקות בביצוע המשימה. יש ארגונים העושים כמיטב יכולתם להקפיד על הדיוק בעיתוי, בשיטה וביעד של משימותיהם. ארגונים אחרים לעומתם אינם מייחסים חשיבות כלשהי לדייקנות כזו. בדרך כלל יש קורלציה בין ארגון הלוחם לחימה "מוסרית" כנגד יעדי שלטון למיניהם לבין ביצוע מדויק, כשם שקיימת קורלציה בין ארגון הלוחם לחימה "בלתי מוסרית", כנגד אוכלוסייה חסרת מגן וללא אבחנה לבין ביצוע בלתי צמוד למטרה.

האבחנה המוסרית בלוחמה הזעירה מת-ייחסת כמובן לסוגי היעדים הנבחרים על ידיה ובכל זאת חשוב לבחון את החלוקה הברורה לשני סוגי הלוחמה: "לוחמה מוסרית", החותרת לפגוע אך ורק ביעדי שלטון, ממשל, צבא ומשטרה, ומשתדלת כמיטב יכולתה שלא לגרום לנזקים ולאבדות בקרב אנשים חפים מפשע, ולוחמה "בלתי מוסרית", אשר משיקולים של נוחיות מבצעית או מתוך רצון וכוונה לגרום לערעור במורל של היריב אינה נרתעת מפעולה כנגד חפים מפשע, אזרחים, נשים וילדים. יש אף מקרים בהם הפעולה ממוקדת כמעט אך ורק כנגד יעדים כאלה.

לוחמה זעירה מול טרור

כל שלטון רואה בלוחמה הזעירה הפועלת נגדו מלחמה בלתי חוקית, ומתייחס אל לוחמה כאל פושעים חסרי כל זכות ובסיס לגיטימיים. אין פלא אפוא שכל שלטון כזה מכנה את הלוחמה הזעירה המכוונת נגדו בשם "טרור", ואת הלוחם "טרוריסט". ובכל זאת, ישנו סוג אחד של לוחמה זעירה, אשר אפילו בראייה אובייקטיבית בינלאומית ראוי לתואר "טרור", והמדובר בלוחמה זעירה הפועלת כנגד יעדים אזרחיים ופוגעת באנשים חפים מפשע. מטעני

חבלה בתוך מרכזי אוכלוסייה הומים, פצצות המוטמנות במטוסים אזרחיים להתפוצצות באוויר, טילי בזוקה או SA-7 להפלת מטוסי נוסעים על הקרקע או באוויר, החזקת בני ערובה תמימים — כל אלה הן פעולות שהנוקט אותן ראוי להגדרה "טרוריסט" וארגונו הוא ארגון טרור.

הלוחמה הזעירה מוגדרת בדרך כלל כ"נשקם של החלשים". ככלל, אבחנה זו נכונה ותופסת במרבית המקרים. יחד עם זאת, קיימת נטייה, במיוחד בחברה המערבית הליברלית לזהות את ה"צד החלש" עם ה"צד הצודק", ויהיו שבודאי אין לקבלו כאקסיומה. להיפך, ארגונים רבים בעלי מטרות אנרכיסטיות, אנטי דמוקרטיות, המנוגדות לדעת הציבור בתוכו הם פועלים ולרצונו מנצלים נטייה זו, כשהם משתמשים באמצעי התקשורת ההמוניים ומנצלים אותם בצורה סלקטיבית ומטעה, על מנת להגביר את התמיכה במאבקם.

לעתים קרובות משתמש ארגון בנשק הטרור כיוון שאין ביכולתו לגייס תמיכה עממית לרעיון הפוליטי-אידיאולוגי שלו בקרב אותה קבוצת אוכלוסייה, אשר בשמה הוא מתיימר לפעול. במקרים רבים מנסה קבוצת טרור לכפות את דעתה על החברה, שכן אין היא יכולה לזכות בתמיכה עממית במאבק הדמוקרטי המקובל. מכאן שבהרבה מן המקרים שואף ארגון הטרור לכפות הכרעה פוליטית אידיאולוגית המנוגדת לדעתו של הרוב הדמוקרטי בעם ובחברה בה הוא פועל, כאשר מטרתו של נשק הטרור לשנות את כללי המשחק.

מתוך כוונה לבלבל מושגים ולהטעות את דעת הקהל נהגים ארגוני הטרור להשוות את פעולותיהם לפעולות מלחמה רגילה, אשר גם בהן נפגעים ונהרגים אנשים חפים מפשע. אולם הצגה זו מסולפת לחלוטין. בפעולת מלחמה קונבנציונלית היעדים המוגדרים הם מטרות צבאיות והפגיעה באזרחים נובעת מטעויות, וזוהי תוצאה מצערת אך לעתים בלתי נמנעת. בפעולות טרור הפגיעה באזרחים היא המטרה העיקרית. הטרור בוחר לעצמו מטרות חשופות, חסרות מגן. ארגוני הטרור עצמם רגישים לבעיה ובמקרים רבים הם מודיעים כי תקפו "מטרות צבאיות" בעוד שברור כי תקפו מטרות אזרחיות.

אחד התנאים החשובים עליהם חייב ארגון הטרור לשמור הוא מידור וחשאיות. ארגון הפועל כשיחסי הכוחות הם לרעתו חייב לקיים חשאיות ומידור מקסימליים לגבי מנהיגיו, אנשיו, אמצעי הלחימה שלו, מתקניו, דרכי המימון שלו וכו'. החשאיות היא תנאי הכרחי המאפשר לו לפצות את עצמו על יחסי הכוחות השליליים.

ניצול החוק בידי הטרור

כנושא זה חשוב להרחיב את הדיון לשני היבטים נוספים:

□ מידת ההקפדה של היריב על כללי החוק בלחימתו בארגוני הלוחמה הזעירה. באופן פרדוקסלי זוכה דווקא ארגון טרור שכל מהותו הפרת החוק והסדר החברתי הקיימים — להגנה ולסיוע של החוק. זאת כמובן כאשר היריב אכן נאמן באופן מוחלט לכללי החוק והמשפט הדמוקרטיים*. מול יריב כזה יכול ארגון הטרור להרשות לעצמו לפעול ביתר חופשיות ויותר בגלוי, כל עוד הוא מקפיד שלא להתפס בשעת מעשה. יתר על כן, הארגון יכול להרשות לעצמו פעולה גלויה להתארגנות, גיוס אנשים, והוצאת כתבי-עת, אשר החוק אינו מונע אותה. בכך זוכה הארגון להקלה משמעותית בפעילותו הכוללת, ולצמצום ניכר של הממד הבלתי חוקי והמסוכן של פעולותיו.

□ מידת הסיוע שמוכנות מדינות שכנות ואחרות להעניק לארגון הטרור. לעתים כאשר ארגון טרור מתקשה למצוא לעצמו תשתית מינימלית לפעולותיו בפנים, הוא מוצא תשתית כזו מעבר לגבול, בתנאי שהמדינה המארחת מוכנה לתת לו הגנה מלאה מפני כוחות היריב שמעבר לגבול. במקרה כזה תשתית כזו מעבר לגבול היא ממש חיונית, אולם גם כאשר קיים סיוע מבפנים, עדיין יש חשיבות לתשתית שבחוץ, שם ניתן להתארגן ולערוך אימונים ללא הפרעות, דבר שקשה לעשותו בתחומי אזור השליטה של היריב.

הגדרת המטרות האסטרטגיות

כאשר מערכת מדיעין פועלת נגד יריב כלשהו, חיוני להגדיר עבורה באורח ברור אילו מטרות אסטרטגיות עליה לשרת. ארגון הטרור כיעד מודיעיני גם הוא מחייב הגדרה דומה.

המטרות האסטרטגיות של המלחמה כנגד ארגוני לוחמה זעירה עשויות להיות שונות, בהתאם לפירוט הבא:

□ מלחמה הגנתית-פאסיבית — מטרתו הראשונה של ארגון המודיעין היא לתת התרעה על היווצרותו של איום טרוריסטי-מחתרתי עוד בטרם זה נכנס לפעולה. עליו לגלות מהן כוונות הפעולה שלו, מהן מטרותיו, מי תומך בו, מי חבר בו, אילו צעדים ניתן לנקוט כדי למנוע ממנו לבצע פעולות טרור שתכנן, או איך להקשות על ביצוען ולהקטין נזקים אפשריים.

□ מלחמה אקטיבית — בעוד היעדים ההגנתיים של עבודת המודיעין מתחייבים באופן אוטומטי מצעם קיומו של איום טרור, הרי לא כך הדבר לגבי יעדים ללוחמה אקטיבית.

הלוחמה האקטיבית צריכה לכלול פעילות בתחום שטח השליטה של הצד הלוחם נגד הטרור במגמה לשלול מארגון המחתרת את

* החוק הקובע את זכויות הפרט בחברה, המונע מן השלטון חדירה לרשות הפרט, האוסר "מעצר מונע", והפעלת אמצעי לחץ כלשהם בעת החקירה, והמקפיד על הליכים משפטיים מרוקדים — חוק זה הנו המגן העיקרי של איש המחתרת, והטרוריסט. אף באותן מדינות בהן מצויות תקנות מיוחדות לשעת חירום, השימוש בהן הוא מעשה חריג.

התשתית לאימון ולהתארגנות. לוחמה זו צריכה לכלול החרמת נשק וציוד, מעצר אנשים וכו'. מחוץ לשטח השליטה של הצד הלוחם נגד הטרור, מעבר לגבול, יכולות הפעולות האקטיביות להיות יוזמות כנגד ארגון הלוחמה הזעירה, באורח חשאי או גלוי או להיות פעולות צבאיות המכוונות להפעיל לחץ על השלטון הור שמעבר לגבול, על מנת להביאו לשלילת התשתית שקמה בשטחו ומשמשת את הארגון. כן יכולים להתבצע מבצעי הונאה, מסוגים שונים, מבצעי תכנון, ליבוי מלחמה בתוך הארגונים עצמם או בינם לבין עצמם, וכן מבצעי מודיעין — הכוללים בין היתר מבצעי גיוס סוכנים, והחדרת אנשים אל שורות היריב.

ארגוני לוחמה זעירה כיעד מודיעיני
מן הראוי אולי להגיש, כי במלחמה נגד טרור, יותר מאשר בסוגי מלחמה אחרים נמצא ארגון המודיעין עצמו חלוץ של הפעילות הקרבית, ולעתים קרובות מטשטש התחום שבין עבודת מודיעין לבין הפעילות הקרבית עצמה. התחום הראשון המהווה יעד לפעולת המודיעין הוא המערכת האידיאולוגית-פוליטית של הארגון. ככל שהאידיאולוגיה תהיה לעתים מורה ובלתי מובנת במונחים הרציונאליים המקובלים — היא קיימת וצריך לעמוד על טיבה. האידיאולוגיה עשויה לשאת אופי דתי, פוליטי או חברתי, לכן על מנת להבין את הארגון ולפתח שיטות לוחמה נגדו חיוני להכיר את האידיאולוגיה שלו ולעקוב אחר התפתחותה והשפעתה.

חשיבות רבה נודעת גם לאישים העומדים בראש ארגוני הטרור. במקרים רבים קשה לעשות הפרדה בין המנהיגות האידיאולוגית של הארגון לבין הפיקוד המבצעי שלו. ישנם מקרים בהם המנהיגות האידיאולוגית או הפוליטית גלויה יחסית ויותר קל לאתר אותה ולהגיע אליה מאשר אל הגורמים המבצעיים ממש. לשם כך יש לעקוב מקרוב אחר האישים העומדים בראש המערכת האידיאולוגית-פוליטית; אחר הפרסומים של הארגון (חשוב גם לאתר את מקומות הפרסום); אחר ה"במות" המשמשות לפיתוח רעיונות ואידיאולוגיה ולגיוס אוהדים. יש לעקוב אחר תנועות מחאה פומביות המבטאות את מטרות הארגון והנותנות להן גיבוי ואחר הויקה האידיאולוגית והמבצעית לארגונים אחרים ולתנועות אחרות באותה מדינה ומחוצה לה. התשתית הארגונית-מבצעית של הארגון היא כמובן אחד היעדים המרכזיים. תשתית זו היא שמאפשרת לארגון לבצע את מבצעי הטרור שלו ומכאן גם החשיבות הגדולה כל כך בהכרתה. יתר על כן, לעתים קרובות קיימת זיקה הדוקה בין תשתית זו לבין המערכת המבצעית עצמה ומכאן שיעד מודיעיני זה עשוי לתרום מידע על הפעילות המבצעית, שהיא הרבה יותר ממודרת. גם כאן קיימים מספר תחומים שונים המחייבים מעקב מודיעיני: מעקב אחר הגיוס לארגון; מהיכן

מגייסים מועמדים, מאילו שכבות, באילו אזורים, באיזו שיטה וכו'; מקורות המימון של הארגון, הוצאותיו למטרות שונות, כולל תמיכה מבחוץ; מתקני אימון והדרכה, כולל בארצות חוץ; בתי מלאכה לפיתוח אמצעי לחימה ולייצורם; מחסני נשק ותחמושת; התשתית הלוגיסטית, מערכות קשר, מפקדות, שירותי רפואה, בתי-דפוס, דירות-מבטחים, שירותי סעד למשפחות חללים וכו'.

הפעילות המבצעית של הארגון. נושא זה הוא ללא ספק הנושא המטריד והקשה ביותר לכיסוי המודיעיני. ראשית, הפעילות המבצעית היא, כאמור, הממודרת ביותר ותכניות הפעולה הן נחלתם של מספר מינימלי של שותפי סוד; שנית, בהרבה מקרים אין ארגוני טרור מתכננים את הפעילות מראש בצורה מדויקת ומפורטת אלא משאירים חופש בחירה ואלתור לחוליות המבצעות. (כך לדוגמה ניתנת מטרה כללית "הצבת מארב לרכב אזרחי תוך הסבת אבדות", בעוד העיתוי, מקום המארב, והשיטה נבחרים על-ידי כל חוליה בהתאם לאפשרויות תיה ולתנאים בשטח). יתר על כן, לא אחת קורה כי אפילו באותם מקרים בהם נקבע יעד ברור ומוגדר לתקיפה גורמים רמת הביצוע ותקלות במהלכו לטטייה ניכרת מהתכנון המוקדם. חוליות טרור אינן מייחסות חשיבות לביצוע המדויק של המשימה כפי שהוטלה! מובן מאילו כי קיים אינטרס מודיעיני לחדור אל המפקדות המבצעיות למיניהן, אך אין בכך די, ולעתים אין מנוס אלא לשאוף לחדור גם לתוך החוליות המבצעיות עצמן. יזמה כזו מעורבת מיד בבעיות מוסריות ותוקיות מורכבות. האם מותר להטיל על סוכן שלך להשתתף בפעולות ובמבצעים העלולים לגרום נזק לרכוש ופגיעה בנפש? מי יחליט בשאלה זו? כיצד מפקחים על כך?

נושא המחייב חשומת לב מרובה הוא יצירת מערכת קשר אמינה ומהירה בין המקורות שנשתלו בארגון הטרור לבין המרכז המודיעיני על מנת לאפשר התרעה מידית לצרכי אבטחה או פעולות מניעה.

התשתית המסייעת — מעטים מאוד הם הארגונים הפועלים במידור מוחלט מבלי להיעזר כלל במערכות סיעונים, שאינם מעורבים ישירות במבצעי הטרור אך תומכים בארגון הטרור מטעמים אידיאולוגיים או מתוך פחד. חשיבות החדירה המודיעינית אל התשתית המסייעת היא רבה שכן על פי רוב קל הרבה יותר להגיע אליה מאשר אל הארגון המחתרתי הסגור, ודרכה תיתכן חדירה אל הארגון או השגת מידע עקיף עליו. שנית, בדרך כלל, קל הרבה יותר להרתיע שלא לשתף פעולה את אלה המשתתפים לתשתית מאשר לשכנע את חברי הארגון עצמם, שלא לפעול על-ידי שלילת התשתית או צמצומה ניתן לפגוע גם בכושר הפעולה של הארגון.
תשתיתו של הארגון מורכבת ממספר גורמים:

• גורמים פוליטיים או אידיאולוגיים הקרובים לארגון המחתרתי, אך משיקולים של גיל, בריאות, מצב כלכלי ולעתים קרובות גם פחד, הם נרתעים מלהצטרף לארגון הטרור עצמו.
• סיוע בתחומים מקצועיים שונים, הכולל אידיאולוגים ופוליטיקאים מקצועיים המסייעים עם בגיוס, עורכי דין הנוהגים להופיע בהגנה משפטית על טרוריסטים עצורים, רופאים המגישים במחירת טיפול לנפגעים, ומסייעים אחרים המבצעים שליחויות, או כאלה המוכנים להעניק מחסה, לספק אינפורמציה או כל צורה אחרת של סיוע.

• הקשרים הבינלאומיים של המחותרת — חשובים ביותר לכל ארגון אשר תחומי ההסתייעות ההדדית שלו הם רבים ושונים: הקרבה האידיאולוגית חשובה כמובן, אף כי בדרך כלל היא בעלת משקל שלילי בהקשרים אלה, והדגש תמיד הוא על הצדדים הפרגמטיים; היעזרות במתן מחסה, היא תופעה מאוד מקובלת בארגון טרור והיא לובשת קשנה חשיבות כאשר נאלצים חברי הארגון "להיעזר" מעבר לגבול ואז הם נזקקים לעזרת ארגון ידידותי המוכן להעניק להם מחסה; היעזרות ברכש ובחשפוק אמצעי לחימה וציוד חיוני אחר; שיחוף פעולה מבצעי — החל מאיסוף מידע מודיעיני (ותמיד קל יותר לחברי ארגון זר, נציגי עם, לאום או גזע אחר, בעלי הופעה שונה לשוטט באופן "תמים" בארץ אחרת), השתתפות מבצעית בתוך חוליה מבצעית זרה וכלה באחריות מוחלטת של חברי ארגון זר לפעולה מבצעית המשרתת ארגון לאומי אחר* סיוע במבצעי תובלה, קשר וכו'.

לכל אלה צריך להוסיף כי הסיוע הניתן על-ידי מדינות וממשלות אחרות הוא לעתים קרובות החשוב ביותר. בראש מערכת המסייעים עם לטרור באירופה (איטליה, לדוגמה), ובעולם כולו עומדת בדרך כלל ברה"מ המסייעת באופן ישיר או עקיף (באמצעות גרמניה המזרחית, צ'כוסלובקיה, קובה, לוב, סוריה או דרום תימן) ומדינות ערב הרדיקליות כמו לוב, עיראק, אלג'יר, או דרום תימן או — בעל כורחן — מדינות ערביות בעלות שלטון מרכזי חלש שאינו יכול להרשות לעצמו לצאת להתמודדות עם ארגוני הטרור (כיום לבנון ובעבר גם ירדן).

היעדים לחדירה מותנים כמובן בהגדרת המטרות האסטרטגיות, אולם אם יש כוונה לחדור אל יעדי היריב יש חשיבות רבה למידע על האישים בעלי עמדות פוליטיות, בעלי תפקידים מבצעיים ואחרים, על מתקנים שונים (בתי מלאכה, משרדים, מפקדות, מחסני נשק,

* המלחמה שמנהלת ישראל נגד הטרור של אש"ף העמידה אותה מול כל הסוגים האפשריים של השתתפות חברי ארגונים זרים, בפעולות נגדה. החל מפעולות מודיעין וקשר והעברת תחמושת וכלה במקרי תקיפה וחיטוף, כמו התקיפה שביצעה חולית יפנים כשדה התעופה של לוד והחטיפה באנטבה בה השתתפו גרמנים.

מקומות אימון והדרכה), ועל המערך המסייע הכולל סיוע רפואי, מערך תקשורת, בתי מחסה ומקורות מימון.

מקורות האיסוף על ארגוני הלוחמה הזעירה

ארגוני לוחמה זעירה כיעד מודיעיני – ניתנים לכיסוי כמעט על-ידי כל סוכנויות האיסוף למיניהן. יחד עם זאת, יש כמובן דגשים מיוחדים המתחייבים מעצם אופיים של ארגונים אלה.

האיסוף הגלוי הוא אולי הפחות חשוב. הן בשל העובדה שרק מעט אירגוני מחתרת יש להם כלי תקשורת, פרסומים וכתיבי עת משל עצמם (אש"ף הוא אחד הבודדים שבהם), והן משום שפרסומים גלויים אלה כמעט ולא יתרמו או לא יחשפו דבר שילמד על הפעילות המתחרתית-מבצעית של הארגונים. אך עם זאת מתפרסמים מדי פעם שמות ותמונות המאפשרים לזהות אנשים, מקומות ומבנים. עיקר חשיבותו של האיסוף הגלוי בלימוד האידיאולוגיה של ארגון המחתרת והכרתה. צילומי אוויר הם מקור מידע שיכול להיות לעזר בדרך כלל רק לארגון שהיקף פעילותו גדול יחסית. צילומים יכולים לתרום לאיתור מתקני אימון והדרכה של ארגוני המחתרת, ולפעמים אף להיעד על הכנות למבצע (הניסיון מלמד כי בסוג מסוים של מבצעים יכולים צילומי אוויר לחשוף פעילות המעידה על מבצע קרוב מעבר לגבול). צילומי אוויר יכולים להיות לעזר גם בעת חקירת סוכנים החוזרים מן היעד או טרוריסטים שנעצרו ונחקרו על פעילותם.

מודיעין חזותי חצפיתי יכול אף הוא להיות לעזר במקרים מסוימים, כאשר מדובר בפעילות שמקורה מעבר לקווים.

חשיבות רבה נודעת למודיעין הטכני. יש עניין רב לדעת אילו סוגי נשק נמצאים בשימוש אצל היריב, מהם אמצעי ההסתרה וההסוואה לכלי נשק אלה, מהי שיטת הפעולה הנקוטה בידו. חשוב מאוד לערוך לאחר כל פיגוע חקירה בנושא זה לצרכי מניעה, ולצרכי פיתוח אמצעי-נגד.

האזנה לתקשורת היא כמובן מקור מודיעיני מעולה. אלא שלארגון המחתרת אין כמעט תקשורת מבצעית משלו.

אולם סוכנות האיסוף העיקרית לגבי ארגוני טרור היא "היומינט". (המודיעין האנושי). דווקא בתחום זה יש מקום רב להמיון בגיוס מקורות ובהפעלתם. לעתים יתקשה המודיעין לגייס את הסוכנים בשמו או מטעמו. במקרה כזה יש וניתן לעשות את המלאכה ביתר קלות כאשר הגיוס נעשה בכיסוי זר כלשהו על-ידי ארגון מחתרת זר, או מטעם אידיאולוגיה זרה. בניגוד לקושי לגייס סוכנים, קל הרבה יותר לשתול ולהחדיר אל תוך הארגונים אנשים הנאמנים מלכתחילה למדינה שארגון הטרור יריב לה. אופייה של פעילות הטרור מאפשר

לאנשים אלה לטפס מהר יחסית לתפקידי צמרת ומפתח, ולשמש מקורות מידע מצוינים. אולם המקור ה"זול" ביותר העומד לרשות מדינה שארגון טרור יריב לה, הוא חקירה מהירה, יסודית ושיטתית של חברי הארגונים הנעצרים על ידה. במקרים אלה קיים תמיד מירוץ מול הזמן ותחרות בין היכולת להפיק תועלת מידית מן המידע הנמסר על ידם לבין צעדי הזהירות הננקטים על ידי הארגון, מיד עם היוודע דבר נפילתו של פלוני לידי היריב. משום כך רצוי להשתדל לדחות עד כמה שאפשר את פרסום הידיעה על עצירתו של חבר ארגון.

איסוף מודיעין למבצע נגד ארגון לוחמה זעירה

במסגרת הפעולות כנגד ארגוני מחתרת ולוחמה זעירה אנו רואים ארבעה סוגי מבצעים המחייבים מודיעין מפורט, מדויק ועדכני.

□ **מבצע משטרתי אנטי טרוריסטי** – זהו בעצם טכנו מבצע שאינו שונה מכל פעולה משטרתית כנגד כנופיה פלילית, מאורגנת היטב וחמושה בנשק (כלומר – יש לצפות גם להתנגדות). הדגש בפעולה כזו משולש: יש לבצע את הפעולה באורח שלא יאפשר לאנשי הארגון להימלט תוך כדי המבצע; יש לתפוס את אנשי ארגון המחתרת חיים, שהרי בחקירתם ניתן להשיג יותר מודיעין מכלל אמצעי אחר; וכמובן יש לשמור על מקורות המודיעין שיאפשרו את המבצע, ולהגן עליהם.

□ **מבצע צבאי קונבנציונאלי** – אין זה משנה אם מדובר בפעולת פשיטה יבשתית, בתקיפת מטוסים מן האוויר או במבצע ימי (בין אם זו הפגזה על מתקן חוף או שזו הנחתת כוח בדרך הים). סוג המודיעין הנדרש שונה כמובן בהתאם לאופי הפעולה ולכוח המבצע אותה (וברור שיש הבדל יסודי בין פעולת תקיפה יבשתית (או מונחתת) לבין תקיפה או הפגזה אווירית, ימית או יבשתית).

כללית ניתן לחלק את האינטרס המודיעיני לשלושה תחומים: **התחום הראשון הוא היעד עצמו** – תיאורו, גודלו, ביצוריו, מכשולים טבעיים בקרבחו, גודל הכוח המצוי במקום, כלי נשקו, רמת הכוננות של הכוח וכו'. **התחום השני הוא כוחות היכולים להתערב מן החוץ** – בין אם מדובר ביחידה אחת של ארגון הטרור, המצויה בקרבת מקום, או שזהו כוח צבאי של מדינת חסות (בהנחה כמובן, שמדובר בפעולה כנגד אנשי ארגון טרור הממוקמים מעבר לגבול). **התחום השלישי הוא גורמים אורחיים המצויים בתוך היעד עצמו** (ולעתים קרובות נוהגים אנשי הטרור להתמקם במתכוון בתוך אזור מאוכלס אורחים, הן למטרת הסתתרות והן כדי להכביד על פגיעה בהם בדרך צבאית). מידע זה חיוני קודם כל לצורך קבלת ההחלטה העקרונית – האם לתקוף את היעד ולבחירת השיטה בה ניתן להבטיח פגיעות מינימליות באזרחים. יש לזכור שהנוק הפוליטי

העלול להיגרם כתוצאה מפגיעה באזרחים הוא לעתים גדול בהרבה מן התועלת הישירה שבתקיפת הטרוריסטים.

ועוד הערה מודיעינית בהקשר זה. בכל מבצע כזה הנערך על-ידי כוח יבשתי, יש חשיבות רבה להבאת שבויים חיים לצרכי חקירתם ולהבאת מסמכים ודוגמאות של ציוד ואמצעי לחימה מן המתקן המותקף. אמנם לכוח המבצע זהו מטרה לא קטן אך חיוני להחדיר לתודעתם של המבצעים את החשיבות הרבה שבכך. אחת הדרכים לפעולה כזו היא לצרף צוות אנשי מודיעין לכוח המבצע. צוות כזה יכול לתרום תרומה רבה גם תוך כדי המבצע עצמו על-ידי עריכת חקירה מידית של אנשי הארגון שבמקום היכולה להצביע על מתקנים נוספים, מקומות מסתור (לאנשים, לאמצעי לחימה ולציוד) שלא היו ידועים לכוח ומשום כך עלולים להישאר בלתי מטופלים. חקירה כזו עשויה גם לשנות ולעדכן מידע לגבי סכנת התערבות כוחות חוץ במהלך הפעולה. שילובם של אנשי מודיעין בפעולה יכול גם לסייע לבחור את מי מבין השבויים כדאי לקחת ואת מי לא שכן לעתים תיווצרנה בעיות לוגיסטיות שלא תאפשרנה לקחת חזרה יותר משניים עד שלושה שבויים (הוא הדין במיון ראשוני של מסמכים ובמיון מצבורי הנשק והציוד).

□ **פעולה אלימה חשאית נגד ארגון הטרור** – הדגש במבצעים מסוג זה הוא על שיטת הפעולה. כאן אין הפעלה גלויה של כוחות והדגש הוא על מבצעים שאין מזדהים בהם, ואין מודים בהם אפילו לאחר מעשה, ואפילו יש חשדות כבדים לגבי זהות המבצעים ומוצאם.

יתרונה הגדול של דרך פעולה זו הוא בכך שניתן לחדור בחשאי או בצורה מוסווית, ולהשיג תוצאות שצבא בדרך פעולתו הקונבנציונאלית לא היה מגיע אליהן. מבצעים אלה הם הרמה הגבוהה ביותר של תחכום והשגת תוצאות מדויקות ואפקטיביות תוך שימוש באמצעים מוגבלים ביותר.

בסוג זה של מבצעים יכולים להיכלל מבצעים לפגיעה ישירה באנשי מפתח בארגון הטרור היריב. אלה יכולים להיות מבצעי פגיעה בנשק או חבלה, ואפילו מבצעים המשאירים ספק רב אם אמנם הייתה כאן פעולת יריב או שהייתה זו סתם תאונה או מחלה, וכן מבצעים לפגיעה במתקנים (משרד-דים, מקומות הדרכה וכו'). גם כאן יכולים אלה להיות מבצעים אלימים תוך הפעלת נשק וחומר-נפץ או מבצעים שיכולים להיראות כתאונה (שרפה לדוגמה).

בכל סוגי הפעילות הללו יש חשיבות ראשונה במעלה למודיעין ברמת פירוט ועדכון התורגת מכל המוכר והמקובל. כאשר מבקשים לפגוע בבניין המשמש טרוריסטים יידרש מודיעין ברמה מסוימת כאשר התכנית היא לתקוף את המבנה במטוסים, ומודיעין ברמה

אחרת עבור חוליה חשאית שצריכה להיות מסוגלת להגיע אל הבניין, לחדור לתוכו בהסתר ולפגוע במי שמצוי בתוך אחד מחדריו. במקרה כזה חשוב מגע ישיר בין איש המודיעין המשרת את הגורם המבצע לבין המערכת המודיעינית הכללית, שהרי זו לעולם לא תגיע לחיפוש, להתעניינות ולמעקב אחר הפרטים הדרושים למבצע כזה. יתר על כן, עם כל מגבלות הסודיות של מבצעים אלו, יש חשיבות רבה לחשוף בפני מספר מוגבל של אנשים במערך המודיעין הכללי את תכנית המבצע על כל פרטיו. אין לדעת מראש מה יוכל קצין או מומחה זה או אחר לתרום לתכנון ולתיאום הנחוץ למבצע מסוים. חשוב אפוא להתייעץ באנשים הרואים את כלל עבודת המודיעין, וידיעה תמימה כלשהי תוכל לעתים לשמש עבורם רמז שישפיע על המבצע. גורמים לא שגרתיים יכולים להשפיע לדוגמה על פתיחת צירי תנועה וסגירתם, דבר אשר יכול לשנות לחלוטין את תכנית המבצע ואולי אף את עצם ביצועו במועד. לכן, רק אנשי מערך המודיעין הכללי יוכלו להיות ערים לכך שביום מסוים עומדים לבקר בעיר המבצע אורחים רמי מעלה, למענם ישנו את סדרי התנועה והביטחון בעיר.

היתרון הגדול של מבצעים מסוג זה הוא בכך שבהם מופנה נשק הלוחמה הזעירה נגד הטורוריסטים עצמם. אלה הם המבצעים שאין בפניהם הגנה מוחלטת, זוהי דרך לחימה המחייבת את ארגוני הלוחמה הזעירה להשקיע מאמצים נכבדים להגנה עצמית, מכבידה באורח משמעותי על שיטות ההסתתרות והחשאיות שלהם ופוגעת ביעילותם על ידי העתקה בלתי פוסקת של מתקניהם ממקום למקום. לכל אלה יהיו תוצאות אפילו ללא פגיעה ישירה ממש בארגוני הטרור.

כל מקורות האיסוף שמנינו לעיל יהיו טובים ויתרמו גם לצורך מבצעים אלה. אולם מעל ומעבר לכל אלה תידרש כאן נוכחות מוקדמת של אנשים באזור היעד. חיוני שיכירו באופן מושלם את צירי התנועה, את האלטרנטיבות, את המבנים (לפחות מבחוץ), חשוב שיקיימו מעקב צמוד אחר אנשי הטרור, יוכלו לזהותם בנקל, ולנחש מראש את תגובותיהם על פי הרגלי התנהגותם. המקור החשוב, אפוא, ביותר להכנת מבצע כזה הוא ה"ימינט", על כל צורותיו.

לוחמת מודיעין בטרור

מגוון הפעולות שהמודיעין יכול להתמקד בהן כנגד ארגוני הטרור הוא גדול. כללית ניתן לחלק את המבצעים בלוחמת המודיעין לשני סוגים: מבצעי הונאה ולוחמה פסיכולוגית. לא כאן המקום לפרט כיוונים אפשריים בהונאה, אולם ברור שמול כל ארגון מתחייבת בחירת ההונאה המיוחדת לו. כללית ניתן רק לומר כי בנושא זה אין גבול לדמיון הפורה. יחד עם זאת, ניתן להצביע על שלוש מטרות

שונות אותן יכולה ההונאה לשרת: מידע מטעה על סידורי שמירה ואבטחה לגבי יעדים מועדים לטרור; מתן מידע מטעה על אמצעי לחימה וציוד אחר המשמש בלחימה נגד הטרור; הרתעת טרוריסטים על-ידי מערכת סיפורים על גורלם של מי שנלכדו ונעצרו (כאן צריך להתאים דברים לאמונה הדתית, התרבותית והמסורתית של איש המחתרת).

לוחמה פסיכולוגית היא נשק רב עצמה במלחמה כנגד ארגוני טרור ומחתרת. מטרתה לפגוע בארגון בנקודה החלשה ביותר שלו: במוטיבציה הפנימית, ברצון חברים להצטרף, להישאר ולפעול במסגרתו. גם כאן מרחב הזימות הוא בלתי מוגבל ואי אפשר לתת "מרשמים" טובים לכל, אך אפשר למנות גם כאן מספר יעדים וכיוונים אפשריים: ערעור הביטחון על-ידי הפצת סיפורים על בוגד, מרגל, או מלשין שבפנים; ערעור האמון בפיקוד ובהנהגה; סכסוך בין אישים בצמרת הארגון הטרוריסטי; סכסוך בין ארגוני מחתרת וטרור מקבילים ומתחרים; יצירת קרע בין ארגון הטרור לתשתית האורחית המסייעת לו.

סיכום

פתחנו בדברי הגנרל מק ארתור המסכם את ההיסטוריה של הכישלון בשתי התיבות — "מאורח מדי" הכישלון או ההצלחה גם בהיערכות למלחמה בתופעת הטרור טמונים בשתי תיבות אלה.

הצעד הראשון והתנאי המוקדם להצלחה טמון בכך, שנבין כי אכן זו מלחמה של ממש; שנבין כי עד כה לא עשה העולם די על מנת להתמודד עם האויב במלחמה זו ושנבין כי **איחור בהיערכות הנאותה עלול להסתים בתבוסה.**

אנו מאמינים בחשיבות המודיעין בכל מלחמה, בכל צורת קרב. מודיעין הוא אולי המכשיר החשוב ביותר היכול לתרום לשינוי ביחסי הכוחות לטובת אותו צד המשתמש בו בצורה נכונה. הניצול של המודיעין והפעלתו לשירות המלחמה בטרור חשוב במיוחד, כיוון שהטרור נפגע אך ורק כתוצאה מפגיעה ישירה בו. כל פעולה אחרת, כמעט ואיננה משרתת את המטרה. יתרה מזאת, פגיעה באנשים הלא נכונים, אלה הבלתי מעורבים בלחימת הטרור, לא רק שאינה מוזיקה לארגון הטרוריסטי, אלא במקרים רבים אף משרתת אותו, ומשמשת לו מנוף פוליטי והסברתי נגד אויביו.

מודיעין יוכל לעשות רבות בשטח זה. אולם לצורך זה חיוני כי יטילו זאת כמשימה על המודיעין. מבחינות רבות קל יותר למודיעין לשרת יעדים אופנסיביים מאשר לתרום להיערכות הדפנסיבית; קל לו יותר להציע יעדים לתקיפה מאשר לספק מידע שיאפשר סיכול ומניעה אבסולוטיים של פעולת הטרור. לבסוף, אנו רוצים לחזור ולהדגיש את החשיבות שבהגדרת מטרות המלחמה ברמה הלאומית. מלחמה בטרור אסור שתצטמצם

בהיערכות הגנתית. מי שיקבע לעצמו אסטרטגיה דפנסיבית כאילו גזר על עצמו מראש כישלון במערכה. אסטרטגיה דפנסיבית עשירה, במקרה הטוב, לצמצם באופן משמעותי את הנוק הישיר שייגרם לצד שלך (ולרוב במחיר השקעות עצומות באמצעי הגנה) אולם היא לעולם לא תצליח לשבור את הטרור, ולפגוע במנהיגיו ובאנשיו, להתישם ולהביאם לנטישת הדרך בה הם נוקטים. הכלל של "הבא להרגך השכם להרגו" נכון לכל מלחמה ולכל אויב. הוא נכון פי כמה וכמה במלחמה נגד הטרוריסטים.

מרגע שהבינונו כי לחימה בטרור זו מלחמה, מרגע שנחתור לנצח במלחמה זו וניערך לקראת זה נכונה, מאותו רגע גם יחל הגלגל סובב לכיוון הנגדי, לכיוון של הישגים, הצלחות והכרעה חיובית.

הערות

1. דוגמה אופיינית לכך היא "חוליה הקאונטרי קלאב", כפי שכונתה אחר כך, אשר פעלה בכביש החוף חיפה-תל-אביב במרס 1978. החוליה יצאה בדרך היס מבסיס בחוף לבנון באזור צור במגמה לתפוס בני ערובה במלך החל אביב. תקלות טכניות באנייה שהובילה את החוליה הביאו לדחיית המבצע למשך שבועיים (חאת למרות שהחוליה יצאה פעמיים לדרך וחזרה). לאחר מכן, הורדו סירות הגומי מן האנייה בלב ים, אך בנקודה הלא נכונה. החוליה שטה לכיוון החוף והגיעה למרחק של כ-70-80 מיל מעפת לחוף הנחיתה המתוכנן. במקום לתפוס בני ערובה במלך, עצרו אנשי החוליה כלי רכב שנסע על הכביש הראשי בין חיפה לתל-אביב, והרגו נוסעים, אחר כך נסעו באוטובוס מלא בני ערובה דרומה, לכיוון תל אביב, ונבלמו סמוך לקאונטרי קלאב שמצפת לתל-אביב, שם התפתח קרב יריות בו נהרגו מרבית בני הערובה ומרבית אנשי החוליה. שניים מאנשי החוליה נעצרו והועמדו אחר-כך לדין. אירוע זה מלמד כי גם לו היה מודיעין מושלם על מטרות הפעולה של חוליה טרור אין מידע זה תכליתי בהכרח, בגלל העדר הדיקו והסטייה הניכרת מן המשימה המתוכננת של הפעולה.